

**ОКРЕМІ ІДЕЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ГОСПОДАРСЬКОЇ (КОМЕРЦІЙНОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ НА
ЗЛАМІ ПРАВОВИХ СИСТЕМ СВІТУ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КОДИФІКОВАНИЙ УКЛАД ГОСПОДАРСЬКИХ (КОМЕРЦІЙНИХ) АКТИВ З ГЕОГРАФІЧНОГО ТА ПРАВОВОГО ПОЛЯ 6	
1.1. Сучасні господарські та комерційні кодифікації.....	6
1.2. Особливості господарських (комерційних) кодексів: Франції, Німеччини, Бельгії, США	9
1.3. Характеристика комерційних положень у праві ісламу: мораль та право у комерції	14
РОЗДІЛ 2. НОВІ ВИКЛИКИ ГОСПОДАРСЬКОМУ (КОМЕРЦІЙНОМУ) ЗАКОНОДАВСТВУ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	18
ВИСНОВКИ	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

Економіко-підприємницький простір кодифікованого законодавства осучаснюється дедалі дужче. Модифікацій потребують й інструменти регулювання відносин у сфері економіки держави.

Бачення тенденцій розвитку та способів удосконалення законодавства із досвіду західних та східних країн, стає основою національного вдосконалення та прогресу. Процеси європейської правової інтеграції, вдосконалення основоположних нормативних приписів, зближення економіки правових систем, пробуджують інтерес чинного господарського (комерційного) законодавства передових країн світу. Взаємопроникнення та співставлення господарських (комерційних) положень стає викликом часу. У руслі тенденції зближення систем правового регулювання господарської діяльності не останнє місце займає релігійний регулятор (положення права ісламу).

Актуальність обраної теми полягає у тому, що розгляд кодифікованого укладу господарських (комерційних) актів з географічного та правового поля, дозволить пояснити тенденції розвитку господарського права на сучасному етапі і на цій основі спрогнозувати ефективність тих чи інших моделей нормативного регулювання відносин.

Предмет роботи становить коло господарських (комерційних) відносин, що підпадає під дію господарських та комерційних кодексів. Об'єктом дослідження обрано господарські (комерційні) кодекси зарубіжних країн світу та ГК України.

Метою дослідження постає: виявлення особливих якостей господарських (комерційних) кодифікацій; характеристика основних положень, структури, загального змісту кодексів; аналіз моделей побудови кодифікацій задля аналізу та розуміння сучасних тенденцій у світлі економічних відносин країн світу; запозичення кращих зразків регуляторної політики економічних, підприємницьких відносин з огляду майбутнього процесу вдосконалення національного господарського законодавства.

Задля реалізації поставлених цілей та мети дослідження, необхідним є розв'язання комплексу **завдань**: надати правову характеристику господарських (комерційних) кодифікацій в окремих правових системах (з огляду актуальності та найбільшої впливовості на світовому просторі); визначити зміст, особливості, ключові положення господарських (комерційних) кодексів: Франції, Німеччини, Бельгії, США, комерційних кодифікованих положень в праві ісламу; встановити тенденції розвитку правового регулювання відносин в сфері господарської діяльності; розглянути питання актуальності Господарського Кодексу України у руслі світових вдосконалень.

Новизною роботи можна вважати те, що у ході дослідження було виявлено ряд проблем, а саме:

- шляхів запозичення кращих європейських ідей модернізації господарсько-правового регулювання відносин;
- місця норм моралі в комерційному праві;
- питанню регулювання господарської сфери на території ОРДЛО;
- розвитку інноваційної галузі (чи підгалузі господарського права) в Україні і питання регулювання даних відносин.

Методи дослідження визначаються конкретними завданнями роботи. Зокрема, шляхом використання методу історизму було досліджено динаміку створення та розвитку кодифікованого господарського законодавства. За допомогою системного методу опрацьовано структуру та окремі положення господарських (комерційних) кодексів зарубіжних країн. Порівняльно-правовий метод було застосовано при дослідженні комерційних кодексів більшості європейських країн, та деяких положень комерційних кодифікацій країн Азії та Африки. Використано еволюційний (розвиток кодифікованого господарського законодавства зарубіжних країн), гносеологічний (розкриваються особливості застосування положень господарських (комерційних) кодексів, аксіологічний підходи (питання запозичення цінностей (зокрема етичних правил) у господарських відносинах із зарубіжних країн.

Загалом, на практиці економічні відносини не отримують нагального нормативного закріплення, а отже правові положення необхідно вдосконалювати, з урахуванням зарубіжних тенденцій та національних особливостей.

Практична значущість отриманих результатів при досягненні мети дослідження із вказаної проблематики теми – це використання основних висновків роботи у розвитку законодавства України. Так, модернізацію господарсько-правового регулювання господарських відносин в Україні доцільно здійснювати з урахуванням досвіду провідних європейських країн (Німеччини, Бельгії, Франції).

У дослідженні використовуються наукові результати праць українських вчених-правознавців (В.К. Мамутова, О.П. Подцерковного, О.О. Чувпила, В. Устименка, Г. Ф Шершеневича), російських науковців (Т. А. Батрової, В.Ф. Попондопуло, О. А. Макарової, Ю.Е. Булатецького), вчених інших країн (M.J. Bonell, O. Lando, G. Herrmann та ін.).

Структура роботи зумовлена предметом, метою та поставленими завданнями. Робота складається із вступу, двох розділів, що включають три підрозділи та висновків. Розроблено 1 схему. Список використаних джерел включає 32 найменування. Загальний обсяг роботи містить 33 сторінки тексту.

РОЗДІЛ 1. КОДИФІКОВАНИЙ УКЛАД ГОСПОДАРСЬКИХ (КОМЕРЦІЙНИХ) АКТИВІВ З ГЕОГРАФІЧНОГО ТА ПРАВОВОГО ПОЛЯ

1.1. Сучасні господарські та комерційні кодифікації

Сучасні кодифікації господарського права постають матеріальним втіленням масштабного взаєморозвитку та співвідношення понять «юридичної географії світу» із «кодифікаційним простором держави». Поняття «кодифікаційний простір держави» охоплює як високоабстрактні принципового плану проблеми кодифікації, так і приватні аспекти цього складного та суперечливого феномена [21, с.9]. Щодо сучасної юридичної компаративістики («порівняльне правознавство», «юридична географія світу»), то саме з точки зору форм пізнання світу права, дана наука дає змогу порівняльного дослідження господарського (комерційного) законодавства в окремих правових системах.

Згідно тенденцій світової глобалізації та єдності інтеграційних процесів, необхідно відзначити, що в якості технології сучасного господарювання, як зазначає В.К. Мамутов, виступає процес зближення правового регулювання господарської діяльності [24]. Зокрема, процесу сприяє наявність кодифікаційних актів господарського законодавства. До числа таких актів можна віднести і комерційні кодекси, хоча ними охоплюється лише частина господарського законодавства. Отож, аналіз комплексу сучасного кодифікованого простору господарської, комерційної (підприємницької) діяльності у зарубіжних країнах може бути проаналізовано з огляду правових систем, на основі традицій та стилю права, а також враховуючи моделі систематизації господарського (комерційного) законодавства.

На сучасному етапі виокремлюють три головні системи побудови цивільного та комерційного (підприємницького) законодавства: франко-германська система (або дуалістична) (Франція, Німеччина, Україна, Японія, Республіка Корея); цивільно-моністична (Швейцарія, Нідерланди); торгово-моністична (США) [15, с.13].

Як підкреслює О. П. Подцерковний, нові європейські господарські та комерційні (підприємницькі) кодекси – Латвійський 2000 р., Австрійський 2007 р., Турецький 2012 р., Бельгійський 2013 р., Естонський 2011 р. – повною мірою підтверджують виведення традиційного комерційного права з матриці приватноправової бази в напрямі широкого включення правових норм щодо реєстраційних, ліцензійних, облікових й інших публічно-господарських відносин [26, с. 101].

Т. А. Батрова відзначає, що у науці існує досить скептичний погляд щодо можливості повноцінної кодифікації господарського (комерційного) законодавства. Зокрема, деякі вчені вважають саму кодифікацію несумісною із комерцією. Ж. Монеже пише, що вони утворюють пару, яку важко об'єднати надовго, оскільки одна заморожує право, а інша знаходиться у постійному русі, і навряд чи можна підпорядкувати одному і тому ж кодексу дрібного крамаря та міжнародну компанію. Норми, необхідні одному, задушуть іншого [12].

Таким чином, одним із вагомих доказів безперспективності диференціації цивільного і комерційного права вважають відмову від комерційних кодексів в Італії, канадській провінції Квебек, де відповідні положення вміщені у цивільні кодекси. Однак, варто враховувати сучасні процеси, що відбуваються для прикладу в Італії, де на рівні автономій затверджується ідея дуалізму приватного права. Так, у 2005 р. у Тоскані був прийнятий Комерційний кодекс, у Ломбардії в 2010 р. було прийнято Єдиний регіональний закон про торгівлю та ярмарки. Щодо законотворчої діяльності на території Квебеку, то на думку Б. І. Пугинського, вона є ненауковою, оскільки у даній федерації дев'ять із десяти провінцій мають комерційні закони на рівні із цивільними, притримуючись англо-американської системи права [31, с.10].

Тому на противагу декодифікації, прослідковується також й єдина кодифікація норм цивільного та комерційного права: у Таїланді (у 1935 р. – прийнято єдиний Цивільний і Комерційний кодекс), було створено Кодекс Парагваю у 1987 р., об'єднуючий норми колишніх цивільного і комерційного кодексів.

На сучасному просторі серед саме господарських кодифікацій, то крім Господарського кодексу України, прийняті були Господарський кодекс Королівства Бельгія та Господарський кодекс Естонії.

Примітна тенденція останніх десятиліть, що відображає посилення інтеграційних процесів в економічній і фінансовій сферах – це ідея глобальної уніфікації правового регулювання комерційної діяльності. Одним із перших виніс думку Ж.-К. Колфалву, однак із баченням принципових різноманітностей континентальної та англо-американської системи права, він все ж пропонував розробити Англо-французький комерційний кодекс [4]. Ідею також активно підтримував засновник ЮНСІТРАЛ К. М. Шмітт, і сторонники Р. Давид та Б. Благоевич, які представили проект модельного кодексу у 1968 р., положення якого були спрямовані на регулювання міжнародних торгових договорів. Поряд з цим, згодом з'являлись інші проекти кодифікації комерційного права, зокрема секретар ЮНСІТРАЛ Г. Херманн відстоював ідею «Глобального комерційного кодексу» [5, с. 9-13]. М. Дж. Боннел вважає, що глобальний комерційний кодекс не повинен бути строго регламентованим, а скоріше бути компіляцією спеціальних правил щодо важливих комерційних угод, і не лише з формального підходу та термінології [2, с. 90-91]. У більшості науковців міжнародна кодифікація торгових відносин асоціюється із Принципами міжнародних договорів, створеними УНІДРУА, однак в контексті проблеми – це відсутність загальнообов'язкової сили. О. Ландо вважає, що Принципи УНІДРУА мають досягти рівня правових норм, зобов'язувати суди [..], стати частиною Кодексу [7, с.123].

Отож, як підсумок, відзначається, що найбільш значущі тенденції розвитку комерційних (господарських) відносин та еволюцію їх правового регулювання, можна віднайти лише шляхом аналізу об'єктивних та суб'єктивних факторів, визначаючи зміст і динаміку відповідних явищ та процесів у різних правових системах. Єдині торгово-економічні коріння і ділові звичаї, з яких свого часу виростало і розвивалося європейське комерційне право, все більш насичуючись публічно-правовими елементами, в рамках

законодавчих систем окремих країн, та будучи джерелами прогресивного осучаснення законодавства, стають якісно новими модифікаціями сучасного правового простору.

1.2. Особливості господарських (комерційних) кодексів: Франції, Німеччини, Бельгії, США

Правові риси французького способу регулювання суспільних відносин та особливості інструментів законодавчої техніки, консолідувавшись із німецькою традицією права у романо-германську правову сім'ю, вдихнули дух стилю кодифікації в господарське українське законодавство. Тому не може минувати повз увагу якість комерційних кодексів Франції та Федеративної республіки Німеччини, а також Королівства Бельгія, яка географічно епіцентрує у Європейському Союзі.

Комерційний кодекс Франції (Code de Commerce de France) яскраво показує складності кодифікації сучасного законодавства, що регулює господарську діяльність, охоплюючи положення економічного, виробничого та частково валютно-фінансового законодавства, призначеного для регулювання досить широкого кола організаційно-економічних, виробничих, корпоративних, договірних, торгових і різного роду інших комерційних правовідносин, що виникають у сфері практично будь-якої підприємницької професійної діяльності [22, с.6]. Основним критерієм при кодифікації повинна бути відповідність практичним цілям, а не спірним концепціям вчених щодо галузевих систем права [69]. Декретом від 25 березня 2007 р. № 2007-431 «Про регламентарну частину Комерційного кодексу» була прийнята друга частина Комерційного кодексу Франції. Головна мета прийняття регламентарної частини Комерційного кодексу полягала у встановленні конкретних правил практичної реалізації певних положень Комерційного кодексу, прийнятого в 2000 р. Регламентарна частина Кодексу фактично являє собою результат кодифікації понад дев'яноста французьких нормативних актів, що були

прийняті за останні 200 років (починаючи з 24 липня 1795 г.) з метою регулювання тих чи інших аспектів комерційної діяльності, які в силу своєї правової природи регламентуються підзаконними актами або не підлягають законодавчому регулюванню [22]. Згідно з визначенням Комерційного кодексу, комерційними інструментами у Франції є: купівля-продаж нерухомості, рухомого майна та заходи щодо їх перепродажу, виробничої діяльності та транспортної діяльності; брокерські та біржові операції; державні банківські операції, відносини та зобов'язання між комерсантами, дилерами та банкірами. В комерційну діяльність також включено: купівлю та продаж продовольчих товарів, морські перевезення [22]. Серед суб'єктів господарювання, окрім комерсантів (підприємців), Комерційним законом у Франції, виділяються також: кооперативи; асоціації; групи економічних інтересів. Один з найважливіших розділів французького комерційного законодавства стосується створення комерційного реєстру, в якому зберігаються відомості про всіх комерсантів.

Якщо аналізувати у цілому, то як особливість Комерційного кодексу Франції, є його універсальна багатоємність, кодекс буквально охопив величезний спектр господарських відносин, що є неабиякою перевагою та прикладом для українського законодавця. Сьогодні напрочуд дієво відбуваються процеси оновлення Комерційного кодексу Франції, під впливом, в першу чергу, дії права ЄС. Тому Франція не відмовляється від кодифікацій, і головна причина полягає у тому, що Комерційний кодекс містить основоположні принципи функціонування сучасного економічного укладу країни. Іншою причиною відмови від декодифікацій, які на думку багатьох науковців, стають настільки поширеними, що мова може йти про «еру декодифікацій», є саме значення упорядкованого правового регулювання комерційних відносин, яке можливо здійснити максимально лише шляхом кодифікації.

Німецьке комерційне укладення (або Торговий кодекс Німеччини чи Німецьке торговельне укладення) (далі – НКУ) було прийнято 10 травня 1897

року, на даний час комерційне право Німеччини схильне сильному впливу нормотворчості Європейського союзу. Незважаючи на вихідну назву кодифікації 1897 р. як Торгового укладення (нім. *Handelsgesetzbuch*), під егідою Федерального міністерства іноземних справ англійською мовою назву цього акта офіційно перекладено як «Commercial code» (Комерційний кодекс), а не «Trade code» (Торговельний кодекс) [26, с.100]. Німецьке комерційне укладення вміщує структурно п'ять книг. Прагнення охопити найбільш широке коло можливих життєвих ситуацій, з одного боку, і нереальність практичного вирішення цього завдання - з іншого, систематизація норм по пандектній системі, привезли до особливої побудови Німецького комерційного укладення. Характер і специфіка комерційного законодавства пояснюються особливими потребами підприємницького обороту, що позначається такими поняттями, як підвищений захист довіри, досвідченість, спеціалізованість, типізація, прозорість, швидкість, універсальність [29]. Одними із прикладів регулювання відносин НКУ, можна назвати, що до правочину, який для однієї із сторін є комерційним, норми про комерційні правочини застосовуються однаковим чином по відношенню до обох сторін, якщо із цих норм не випливає іншого. У Німеччині також існує такий вид підприємців як комерсанти «за бажанням» (*kann Kaufmann*). Це так звані дрібні комерсанти, тобто власники невеликих підприємств – ті, підприємства яких «за видом та обсягом не потребують ділового облаштування, налагодженого комерційними чином». До комерсантів «за бажанням» у Німеччині належать і ті, хто здійснює діяльність у сфері сільського та лісного господарства [29]. Містяться положення про комерційні асоціації у формі звичайного (повного) комерційного товариства (*Offen Handelsgesellschaft*), товариства з обмеженою відповідальністю (*Kommanditgesellschaft*) та асоціації «безмовна компанія» (*Stille Gesellschaft*) (компанія, яка зареєстрована, але не функціонує).

Говорячи про значення німецької кодифікації, варто вказати, що досвід кодифікації комерційного законодавства Німеччини використовувався при підготовці проекту Господарського кодексу України, над яким працювали

робочі групи, створені Кабінетом Міністрів України, а також проект ГК Україн проходив експертизу в Німеччині.

Господарський кодекс Королівства Бельгія або Бельгійській кодекс економічного права (далі – ГК Бельгії) — кодифікований законодавчий акт Королівства Бельгія, прийнятий 28 лютого 2013 року, що систематизував основні законодавчі правила у сфері господарського права, загальний статус компаній, законодавство про конкуренцію, захист прав споживачів, безпеку продуктів та послуг, господарські контракти, електронну комерцію, банківську справу та фінанси, право промислової власності тощо [28, с.607]. Примітним є те, що структура Господарського кодексу Королівства Бельгія схожа на структуру Господарського кодексу України, і як зазначає О.П. Подцерковний, це стає підтвердженням, що український законодавець, прийнявши у 2003 році ГК, вірно визначив тенденції сучасного унормування господарських відносин [28].

Новелами Господарського кодексу стали положення щодо регулювання правил ведення бізнесу в Інтернеті. Деякі положення стосуються онлайн-бізнесу, тоді як інші стосуються всієї бізнес-діяльності. Ключові моменти вміщено у розділах: Книга XII Господарського кодексу, що стосується електронної комерції стосовно надання обов'язкової онлайн-інформації, зобов'язання та відповідальність постачальників контенту та хостингу, зловживання реєстрацією доменних імен; Книга VI, що стосується практики добросовісної комерції та захисту прав споживачів, і яка визначає основні правила ведення електронної комерції з споживачами, містить положення стосовно несправедливої та агресивної комерційної практики, несправедливих положень, обов'язкової інформації для надання споживачам, та стосовно правил реклами та маркетингу) [28].

У 2016 році було оновлено окремі положення господарських приписів ГК Бельгії. Загалом, мета оновлення полягала в тому, щоб зробити правила більш ефективними, адаптованими до економічної дійсності та полегшити їх застосування на практиці. Тому поле застосування закону стало більш

поблажливим; тепер воно включає всі угоди про комерційну співпрацю між кількома юридичними особами, коли одна сторона надає іншій стороні право використовувати комерційну формулу, метод, концепцію при продажі своєї продукції або надання своїх послуг.

Отже, Господарський кодекс Королівства Бельгія – яскравий приклад ставлення державної влади до систематизації господарського законодавства як запоруки економічного розвитку у країні. Показовим є розміщення сучасних нормативних регуляторів у єдиний консолідований акт (зокрема правила ведення електронної комерції), а не підхід регулювання окремим законом. Якщо в Україні реалізовуватиметься конструктивний підхід до законодавчого опосередкування економічних реформ та поглиблення кодифікації, замість її скасування, наслідком може бути процес стабілізації та розвитку економічних відносин.

Уніфікований комерційний кодекс Сполучених Штатів Америки (далі – УКК США) (Uniform Commercial Code, UCC) як результат «найбільш честолюбної спроби кодифікації в історії американського права» [17, с. 141-164] і один із найяскравіших явищ політико-правового життя Америки XX століття привертає до себе увагу понад півстоліття. Унікальний досвід кодифікації комерційного права, з одного боку, та приведення до єдиного знаменника юридичної практики 50 штатів, з іншого боку, мав величезний вплив на розвиток торгового законодавства як в самих США, так і в багатьох інших країнах. При цьому він не тільки дав поштовх формуванню системи міжнародного торгового права, а й визначив основні тенденції його розвитку в майбутньому [23, с. 3]. Метою УКК США, згідно із статтею 1-102, є: спрощення, уточнення і модернізація права, що регулює комерційні угоди; забезпечення поступового розвитку практики на основі звичаїв і угод сторін; уніфікація комерційного права усіх штатів. Технічно Кодекс відрізняє складність побудови багатьох статей, їх громіздкість. Офіційний постатейний коментар до Кодексу повинен, за задумом авторів, сприяти однаковому його застосуванню, проте в судовій практиці є прецеденти, за яких судді

відмовлялися наслідувати коментар, а вирішували справи відповідно до власної інтерпретації тексту УКК. Кодекс являє собою комплексну модернізацію різних державних статутів, що стосуються комерційних операцій, і охоплює, серед іншого: товари з продажу (особисте майно, включаючи інтелектуальну власність), лізинг товарів, оборотні інструменти, банківські депозити, платежі та збори, перекази коштів, акредитиви, питання об'ємних продажів, правовстановлюючих документів, інвестиційних цінних паперів (акцій та облігацій) та забезпечених операцій (заставок особистої власності). В американській юридичній літературі цей Кодекс назвали «кодексом банкірів». Поза всяким сумнівом, великі банки США були зацікавлені у його створенні й введенні в дію. За межами правового регулювання Кодексу залишилися такі важливі питання, як правове положення корпорацій, неспроможність, комерційне представництво, страхування та ін. Більшість положень Кодексу не мають імперативного характеру. Сторони можуть змінювати них або ж нехтувати ними, оскільки свобода договору є швидше правилом, ніж виключенням.

Отож, аналізуючи зведення норм та внесення змін до Уніфікованого комерційного кодексу США, зазначимо, що примітною особливістю є динамізм кодифікаційного процесу, який не завершився розробкою УКК у 1952 р. і його прийняттям штатами, а навпаки триває. Досягнення одноманітності правового регулювання широкого кола відносин у юридично незалежних одна від однієї правових системах штатів є складним практичним завданням, що динамічно відбувається і сьогодні та істотним чином впливає на розвиток господарського (комерційного) права США.

1.3. Характеристика комерційних положень у праві ісламу: мораль та право у комерції

Право ісламу розкриває релігійну та юридичну сферу буття, вміщуючи дві складові: «shaṛīʿa» (шаріат) та «fiqh» (фікх). Поняття «shaṛīʿa» визначається

як «закон» або «законодавство», а «fiqh» як його юридична складова, разом будучи системою правових, релігійних та моральних норм. Щодо саме безпосереднього розмежування між комерційним та некомерційним правом, то юристи класифікували шаріат на розділи: akhlaq (мораль), ibada (релігійні постулати) і mu'amalat (відносини). Хоча вони певною мірою визнають різницю між комерційними та некомерційними відносинами (угодами), такий розподіл суттєво відрізняється від правового розмежування на Заході [9, с. 5]. Тому, будь-яке визначення «комерційного права» ісламу може зводитись до розуміння – усі положення шаріату, які стосуються обміну товарами та послугами з метою отримання прибутку [9, с.5].

Однією із проблем ісламського господарського законодавства залишається розмежування приватного інтересу із суспільним. Слова Пророка: «Люди - спільні в користуванні трьома речами: пасовищами, водою та вогнем». Іншими словами, суспільні блага не можуть стати об'єктом приватного володіння, слугувати інтересам однієї особи. Однак слід враховувати, що в господарській практиці мусульманських країн верховенство суспільного інтересу над приватним ніколи не мало абсолютного значення.

Прецедентний випадок описано в хадисі, переданому Абу'Убайдом зі слів Аб'ада ібн Хмаля, у якому повідомляється, що посланник подарував йому, ібн Хмалю, родовище солі. Коли ібн Хмаль відійшов, люди, оточуючи Пророка, висловили йому своє нерозуміння. Вони сказали, що передавати в приватну власність родовища солі все одно, якщо б Мухаммед подарував комусь проточну воду. Врешті посланник забрав у Аб'ада ібн Хмаля дароване родовище. Таким чином, у хадисі показано, що влада може націоналізувати власність, якщо того вимагають інтереси суспільства. Дане положення неодноразово використовувалося політичними режимами ісламських країн (в Єгипті, Сирії, Іраку, Ліваді, Ірані, Саудівській Аравії, Кувейті, ОАЕ) для націоналізації галузей промисловості та ряду об'єктів інфраструктури. Так, в Бахрейнї націоналізація нафтогазової та газодобувної галузей промисловості почалася в 1975 році. Під контролем держави в цій країні також знаходиться

металургійна промисловість. Схильність адаптувати норми Корану до інтересів «сильної буржуазії» відображає процес накопичення підприємницького капіталу, що посилюється в країнах Сходу після Другої світової війни [19].

Крім юридичних кодексів, варто зазначити, що норми ісламського вчення становлять собою симбіоз етики і права, і показують, наскільки в сфері торговельних відносин важливий людський фактор. В ісламі етика і право сильно взаємопов'язані. І слова пророка Мухаммеда тільки підтверджують цей непорушний зв'язок: «Справедливість – це основа, на якій будуються норми ісламу» і «Для завершення я тільки що обрав моральні цінності» [13]. Взаємозв'язок етичних і правових норм та принципів у комерційній сфері може бути поділений на дві групи: рекомендовані дії (Mostahabat), або небажані дії, чи неприпустиму поведінку (Makronat); і обов'язкові (імперативні) дії (Vajibat), або заборонена поведінка (Haram).

Отож, юридичні норми, викладені в Торговому кодексі (Adab Al-Tejarah), регламентують деякі приклади поведінки однієї чи іншої категорії – рекомендованої або неприпустимої.

Аламех Хелі наголошує про необхідність захисту і забезпечення правовими засобами недоторканності торговця немусульманина, коли він здійснює таку діяльність на території ісламської держави. За загальним правилом торгівля з немусульманами дозволена, якщо тільки вона не пов'язана з торгівлею вином або свининою. В тому числі заборонено торгівлю зброєю, якщо її у подальшому може бути використано проти ісламської держави.

На переконання ісламських правознавців, рішення щодо торгівлі зброєю було першим кроком на шляху до запобігання конфліктів і встановлення миру. Однак, як показує практика, сьогодні ісламські держави купують зброю у розвинених країнах, і зокрема стають одними із найбільших покупців зброї на Заході (на основі даних Стокгольмського міжнародного інституту досліджень миру (SIPRI) (березнь 2015 р.): п'ять найбільших експортерів зброєю у 2010-2014 рр. були США, Росія, Китай, Німеччина та Франція, а п'ятьма найбільшими імпортерами в 2010-2014 рр. були Індія, Саудівська Аравія,

Китай, ОАЕ та Пакистан) [10, с.1,4]. Тлумаченню підлягає наступне положення, що у разі, якщо така торгівля зброєю не призводить до зміцнення потенційного ворога, то така торгівля не заборонена [6, с.105]. У цьому ж контексті вважаємо за доцільне вказати на існуючу проблему у багатьох країнах світу, та в різні історичні періоди, а саме комерційної вигоди купівлі-продажу зброї в умовах ведення військових дій, та безпосередньо наголосити на проблематиці питання «війна як бізнес».

Для того щоб забезпечити захист прав людини, економічно розвинені країни у відносинах з країнами, що розвиваються, повинні враховувати етичні стандарти, засновуючи свою поведінку в першу чергу на гуманних засадах.

І зазначені принципи є всесвітніми, а не лише ісламськими, беручи свій початок у великих релігійних навчаннях.

Крім того, комерційне законодавство шаріату може бути актуальним у сфері міжнародно-правової «гармонізації». Поведінка, спрямована на встановлення мирних зв'язків за допомогою торгових відносин, так широко використовується в ісламських державах, що була адаптована заходом і зробила значний вплив на міжнародне торгове право. В якості висновку з питання ісламського комерційного права необхідно привести слова Мах-Масани: «Торгові відносини справляють величезний вплив на поширення ісламської і арабської цивілізацій. За допомогою таких зв'язків зі Сходу на Захід переміщаються не лише відмінні товари, але і правильні ідеї» [16].

РОЗДІЛ 2. НОВІ ВИКЛИКИ ГОСПОДАРСЬКОМУ (КОМЕРЦІЙНОМУ) ЗАКОНОДАВСТВУ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Еволюційні процеси не зупиняються ні на секунду, а тому сучасні економічні системи не діють без реформування господарських процесів. Так як фантазія людина безмежна, є незупинним і розвиток оточуючого нас: інноваційні технології повинні іти пліч-о-пліч із забезпеченням найкращими зразками правового регулювання.

Тому, у розрізі питання актуальним є необхідність створення концепції модернізації господарського законодавства на основі Господарського кодексу України.

У процесі осучаснення господарського законодавства слід наближуватись до оптимального поєднання ринкового саморегулювання з державним регулюванням економіки. Тому аналізуючи правовому природу «господарського», а не «комерційного» кодексу, приходимо до висновку навпаки про затребуваність проведення таких кодифікацій. Даному твердженню можуть слугувати слова професора порівняльного права Лондонського університету У. Батлера, який так висловив своє ставлення до Господарського кодексу України у вступі до перекладу: «З усіх кодексів, ухвалених у країнах СНД з початку переходу до ринкової економіки, Господарський кодекс України є найбільш незвичайною, інноваційною частиною законодавства». Роль держави у регулюванні сфери господарських відносин не може бути перебільшеною, і влучним підтвердженням цьому може послугувати вислів нобелівського лауреата, американського економіста В. Леонтьєва: «Щоб справи йшли добре, потрібен вітер – це зацікавленість. Кермо – державне регулювання. Не можна робити так, як говорив Рейган: «Підніміть вітрила, нехай їх наповнить вітер, і йдіть до кабіни коктейлі пити». Так нас і на скелі винесе, і розіб'є яхту у дріб'язки» [3].

Наслідком посиленого виходу за національні кордони процесу концентрації самого виробництва і капіталу є тенденція до інтернаціоналізації господарського законодавства. Як відомо, масив національного законодавства багатьох країн часто зростає за рахунок актів, прийнятих на основі міжнародних угод у зв'язку із процесами економічної інтеграції [8]. Відповідно до преамбули ГК України, а саме частини, де визначено мету: сприяння гармонізації економічної системи України з іншими економічними системами, в т.ч. і Європейського Союзу (далі – ЄС) [1], ГК відкритий до імплементації положень Угоди про асоціацію з ЄС [20, с.42]. Таким чином, одним із напрямів вдосконалення господарського законодавства є адаптація до права ЄС.

Питання регулювання господарської діяльності самопроголошеної «Республіки» постає і з боку країни-агресора. На даний час, Господарський кодекс України поширює дію на територію України, включно на територію окремих районів Донецької та Луганської областей (далі – ОРДЛО). Наразі, науковці країни-агресора розглядають можливість включення норм Господарського кодексу України, реалізувавши його як конституційний закон «Республіки». Таким чином, у ситуації, що склалась в ОРДЛО, є великий спектр проблемних питань, зокрема питання регулювання господарських відносин ГК України, навіть з погляду науковців з країни-агресора, що намагаються ув'язати акти окупаційної влади із законодавством України.

Запроваджуючи нові інструменти та механізми правового регулювання, необхідно і відстоювати власну, національну ідентичність. Зарубіжний досвід є допоміжним, та не основним. Тому якщо європейський простір кодифікованих актів господарського права носить назви «Комерційний кодекс», необхідність у ліквідації Господарського кодексу є невиправданим аргументом. З даного приводу В.К. Мамутов вказує: «Необхідно забезпечувати соціально-економічний розвиток власними силами, самим визначати цілі і програми їх досягнення. Бог допомагає тому, хто сам собі допомагає. Мати почуття власної національної гідності. Зміст програм і їх виконання повинні забезпечувати

самодостатність і самозабезпеченість України всім необхідним, щоб не було потреби отримувати «дари» і залазити країні в боргову кабалу» [25, с.13].

Державна політика високорозвинених країн світу свідчить про необхідність створення національної інноваційної системи. Досвід США показує, що така система розвивається постійно і комплексно: існує кілька десятків законів і указів президента США про визначення трансферу і комерціалізації високих технологій, що стимулюють інновації [27, с.27].

Тому, перш за все, в Україні має бути подолана досить стала тенденція щодо правового нігілізму в сфері інноваційно-технологічної діяльності [27, с.251]. Україна має велику кількість об'єктивних передумов для того, щоб у перспективі відігравати роль провідної країни світу. Це обумовлено наявністю освіченого населення, сировини, інновацій, зручним географічним розташуванням, появою нового середнього класу, який готовий купувати нові високоякісні товари, та сильного, динамічного підприємництва. Наявність цих складових, а також їх розумне використання повинні забезпечити країні швидкий розвиток у процесі формування майбутньої довгої хвилі [27].

Інноваційні ринки вимагають створення правового режиму з неповторними механізмами правового регулювання, що специфічно консолідують реалізацію господарсько-виробничих та організаційно-господарських відносин в їх межах. Оскільки дана модель відносин сильно характерна господарській кодифікації (відносини загалом реалізуються в межах тріади суспільних інститутів: інноваційного законодавства, діяльності відповідних органів держави та реалізацією останніми сформованої інноваційної політики) [30], то можливо варто зосереджуватись на не розпорошеній кодифікації підгалузевого законодавства. Мова йде про Проект Інноваційного кодексу.

Тому вважаємо, що кодифікації підгалузевого рівня у господарському законодавстві все-таки створюють загрозу ерозії положенням Господарського кодексу України, подальша модернізація якого має йти виключно шляхом розширення його змісту. Постає питання – чому відбувається розпорошення, а

не уніфікація та консолідація галузевих норм? Для прикладу, проаналізовані вище Комерційний кодекс Франції (прийняття для прикладу Регламентарної частини), та Уніфікований комерційний кодекс США (країни, де взагалі відсутні громіздкі кодифікації, деякого роду феноменальним є існування Комерційного кодексу), дані кодифікації направлені на консолідацію способу регулювання галузей, поєднання державного регулювання із саморегулюванням для ефективного розвитку економічних відносин. Українською тенденцією залишається накопчення нормативно-правових актів, а не гармонійне та консолідоване поєднання.

У випадку із інноваційним продуктом в українських реаліях, який має створюватись та реалізовуватись в ринкових умовах, звичайно, існують неспроможності цього ринку, зокрема щодо надвисокої ризиковості інноваційної діяльності в її інвестиційній формі тим більш за умови інвестиційного голоду на національному інвестиційному ринку. Серед таких неспроможностей є також і сегмент фундаментальних наукових досліджень, і надвисокі ризики самого створення конкурентноздатного інноваційного продукту та окремо його реалізації безпосередньо у виробничому процесі в українських умовах [30].

Вважаємо, що сьогодні стає викликом часу необхідність вибору інструментів та прогресивних способів регулювання високотехнологічних підприємств. Зокрема, підприємств космічної галузі, генеруючи знання та пошуки про космос, навколишнє середовище, виробничу діяльність, творчий підхід для досягнення мети «майбутнього».

Економіка розвитку, яку успішно та послідовно формують високорозвинуті країни світу, має принципово нові якісні характеристики у порівнянні із неповоротким господарським середовищем, що є в Україні. Економіка даних країн в більшому ступені функціонує на власній ресурсній базі, абсорбуючи додаткові джерела та фактори розвитку [18, с.1]. Наявна відсутність ґрунтовних досліджень про ефективні та успішні форми ведення космічного бізнесу, механізмів співпраці держави та приватного сектору,

виявляє недалекоглядність стратегічного масштабу, погіршує повагу до країни, рівень її конкурентоспроможності на світовому рівні [18, с.3].

Тому, внутрішньо системні модифікації, а в першу чергу, господарського законодавства, повинні набирати динамічний темп вдосконалення.

Відповіддю реаліям можна назвати прийняття зокрема ЗУ «Про електронну комерцію». Однак сфера цифрової економіки та бізнес-процесів за допомогою комп'ютерних мереж виходить на глобальний рівень, і не вдосконалено задіяними у чому поки залишаються правові регулятори відповідних процесів.

Із урахуванням сучасного розвитку економіки в Україні, вбачається затребуваною розробка спеціальних норм права, регулюючих діяльність окремих учасників господарсько-комерційних відносин, а саме: ретейлерів (торговельних мереж), дистриб'юторів, інтернет-магазинів та інших [32, с.13]. Розглядаючи окремі аспекти регулювання комерційної діяльності у законодавстві зарубіжних країн, К. О. Хрімлі приходить висновку, що доцільно запозичити досвід: США стосовно якості продукції, що реалізується у роздрібній торговельній мережі; Франції стосовно визначення «порогу» домінування великих торговельних мереж; ФРН та Франції стосовно регламентації продажу товарів поза торговельним приміщенням [32, с.13].

Отож, потенціал регулювання Господарським кодексом наразі збільшується, існуючі норми вдосконалюються (не ліквідовуються), з огляду комерційних та господарських положень кодексів зарубіжних країн та положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, а також нагальності модернізації регулюючого механізму господарських відносин ГК України. Стоїть складне завдання – комбінування вирішення нагальних проблем (суспільно-економічних: бідності, освіти, медицини) та розбудови новітніх напрямків економічного життя.

ВИСНОВКИ

Визначення вектору розвитку господарського законодавства України стимулює до направлень наукових пошуків кращих моделей вдосконалення господарських (комерційних) кодексів.

Результатом роботи стало приведення до висновку – Господарський кодекс України мусить вбирати у себе зміни та новації.

У роботі здійснено аналіз комплексу сучасного кодифікованого простору господарської, комерційної (підприємницької) діяльності у зарубіжних країнах з огляду правових систем, на основі традицій та стилю права, а також враховуючи моделі систематизації господарського (комерційного) законодавства. Викликам сучасних економічних процесів відповідають господарські (комерційні) кодекси: Господарський кодекс Королівства Бельгія; Комерційний кодекс Франції; Німецьке комерційне укладення; Уніфікований комерційний кодекс США. Було визначено окремі проблеми в існуючих зводах господарських та комерційних норм. Проаналізовано різницю між господарськими та комерційними кодифікаціями, наголошено на посиленні включення публічно-правових норм у сучасні комерційні кодекси.

Розглядалось питання комерційного законодавства шаріату, що може бути актуальним у сфері міжнародно-правової «гармонізації». Сучасний етап розвитку європейського та ісламського права передбачає безперервний контакт між цими правовими культурами, що обумовлено необхідністю зміцнення відносин між державами, а також розширенням еміграційних процесів.

Обґрунтовується, що сучасний період розвитку господарського та комерційного законодавства збагачений новими, прогресивними тенденціями. Згідно тенденцій світової глобалізації та єдності інтеграційних процесів, необхідно відзначити, що в якості технології сучасного господарювання виступає процес зближення правового регулювання господарської діяльності. Також наразі актуальними є «зустрічні» процеси розвитку форм права в різних правових сім'ях. У країнах романо-германського права посилюється роль судової практики, а у країнах англо-американського права – статутного права.

Вважаємо, що зведення у кодекси підгалузевого рівня сфери господарського законодавства (проект Інноваційного кодексу зокрема) все-таки створюють загрозу ерозії положенням Господарського кодексу України, подальша модернізація якого має йти виключно шляхом розширення його змісту. Проаналізовані Комерційний кодекс Франції (прийняття для прикладу Регламетарної частини), та Уніфікований комерційний кодекс США (країни, де взагалі відсутні громіздкі кодифікації, деякого роду феноменальним є існування Комерційного кодексу), дані кодифікації направлені на консолідацію способу регулювання галузей, поєднання державного регулювання із саморегулюванням для ефективного розвитку економічних відносин. Українською тенденцією залишається накопчення нормативно-правових актів, а не гармонійне та консолідоване поєднання.

Встановлено, що комерційні кодекси зарубіжних країн, насичуючись публічно-правовими елементами, в рамках законодавчих систем окремих країн, наразі стають якісно новими модифікаціями сучасного правового простору, а Господарський кодекс України є актуальним у руслі тенденцій сучасного правового регулювання господарської діяльності.

Підсумовуємо, що сфера регулювання господарських відносин розширюється із неабияким динамізмом, норми ГК України потребують осучаснення (а не ліквідації способу унормування кодексом) з огляду положень Угод про асоціацію з ЄС, та беручи кращі зразки регуляторних механізмів господарських (комерційних) кодексів Бельгії, Німеччини та Франції.

У процесі модернізації господарського законодавства слід наближуватись до оптимального поєднання ринкового саморегулювання з державним регулюванням економіки. Сказане знаходить відображення у правовому забезпеченні економіки провідних країн світу.

Напрями модернізації господарського законодавства України мають вбирати сфери: адаптації господарського законодавства України до права ЄС, розвитку нормативного регулювання інноваційно-технологічного простору, розроблення та вдосконалення сфери цифрової економіки та бізнес-процесів. А

тому найкращі, модернізовані зразки правового регулювання господарської діяльності України повинні забезпечити сталий та потужний розвиток економічної системи держави (Додаток А).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18-22. – Ст. 144
2. Bonell M. J Do we Need a Global Commercial Code? // Dickinson Law Review. 2001.P. 90-91
3. Butler W.E. Economic Code of Ukraine. London, 2004.
4. Colfavru J.-C. Droit commercial compare de la France ci de l'Angleterre: ouvrage oritique et pratique. Paris: Cosse et Marchal. 1863.
5. Herrmann G. Towards a Global Commercial Code for Borderless Commerce: Global Commerce Needs Global Law. 2000.
6. Ibn Mottahar (Allameh Helli): Tazkeratol Foghaha (Arabic) Al Albayt, Vol. 9. P. 105-109
7. Lando O. Principles of European Contract Law and UNIDROIT Principles: Moving from Harmonisation to Unification? // Uniform Law Review. 2003. P. 123-127
8. Mertens H.J., Rehbinder E. Internationales Kaufrecht. Kommentar. Frankfurt am Main. 1975. 135 ff.
9. Nicholas HD Foster Islamic Commercial Law: An Overview (I) InDret 4/ 2006. 15 ff.
10. Pieter D. Wezeman and Siemon T. Wezeman. SIPRI Fact Sheet march 2015.
11. Tuor P., Schnyder B. Das Schweizerische Zivilgesetzbuch. Zürich, 1975. 29 ff.
12. Батрова, Т. А. Кодификация торгового законодательства: от идеи к реализации / Татьяна Александровна Батрова // Научные исследования и разработки: ПРАВО : Научно-теоретический журнал. - 2013. - Т. 1 Вып. 4. - С. 212-219
13. Беккин Р.І. Право власності на природні ресурси в мусульманському праві (на прикладі чотирьох сунній мазхабів) // Міжнародне право. 1999. № 2. – С. 73-82

- 14.Буднева, Г.Н. Новеллы торгового кодекса Франции / Г.Н. Буднева // Закон. - 2008. - № 11. - С. 210-219
- 15.Височин І. Державне регулювання торговельної діяльності в Україні та світі: порівняльний аналіз // Вісник КНТЕУ, 2010. - №3. – С.11-18
- 16.Гибадуллин М.З. Предпринимательство и ислам: российский исторический опыт / М.З. Гибадуллин, А.А. Аюпов, А.Р. Нуриева, А.Р. Шагимарданов. – Казань: Изд-во Казан. ун-та. – 2016. – 252 с.
- 17.Гороховская Е. В. Единообразный торговый кодекс США как регулятор гражданских и торговых правоотношении / Гороховська О. В., Серія: Право, 2014 . – № 3 (45). – С.118-125
- 18.Джур О. Є. Державне регулювання підприємств космічної галузі України: нові реалії та виклики / О. Є. Джур. // Ефективна економіка. - 2015. - № 1. – С. 1-5
- 19.Ионова А.И. Тенденции разработки социально-экономической тематики современными мусульманскими теоретиками // Ислам: проблемы идеологии, права, политики и экономики: М., 1985 – С. 45–58
- 20.Ілларіонов О.Ю. Юридичний бюлетень. Випуск №2. Питання цивільного, господарського та трудового права. Організаційно-господарські правовідносини в контексті виконання положень угоди про асоціацію з Європейським Союзом. – 2016. – С. 34-43
- 21.Кодификация законодательства: теория, практика, техника: Материалы Международной научно-практической конференции (Нижний Новгород, 25-26 сентября 2008 года) / Под ред. д.ю. н., проф. РФ В.М. Баранова, Д.Г. Краснова. — Н. Новгород: Нижегородская академия МВД России, Торгово-промышленная палата Нижегородской области. – 2009. — 45 с.
- 22.Коммерческий кодекс Франции/ Предисловие, перевод с французского, дополнение, словарь-справочник и комментарии В. Н. Захватаева. – М.: Волтерс Клувер. – 2008. – 1272 с.

- 23.Литаврина Светлана Александровна Единообразный торговый кодекс США: история создания и роль в правовой системе // автореферат//Москва 2009 г. – 26 с.
- 24.Мамутов В. К. Сближение современных систем правового регулирования хозяйственной деятельности (часть первая) / В. К. Мамутов // Гос. и право. – 1996. – № 8. – 27 с.
- 25.Мамутов В.К. Противостоять негативному иноземному влиянию на экономику Украины // Економико-правовые исследования в XXI веке. возможности совершенствования правовых средств государственного регулирования хозяйственной деятельности в условиях членства Украины в ВТО: материалы Пятой междунар. науч.-практ. интернет-конф. (Донецк, 1 –7 июня 2010 г.) / науч. ред.. В.К. Мамутов; НАН Украины, Ин-т экон.-прав. исслед. – Донецк: Ноулидж (донецкое отделение, 2010. – С. 3–14
- 26.Подцерковний О. П. Щодо посилення тенденції виділення господарського (економічного) права у законодавстві та правничій освіті європейських країн // Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. праць. – 2017. – С. 98-108
- 27.Подцерковний О.П., Василенко М.Д., Зятіна Д.В., Романадзе Л.Д. та ін. Правові засоби стимулювання інноваційного розвитку України в умовах євроінтеграції: монографія/ за заг. ред. С.В. Ківалова, О.П. Подцерковного. – Одеса: Фенікс, 2015 – 270 с.
- 28.Подцерковний, О. П. Новий Господарський кодекс Бельгії - сучасний європейський досвід правового регулювання економіки / О. П. Подцерковний // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав 2016 р.). – Т. 2. – 2016 - С. 607-609
- 29.Попондопуло В.Ф. Макарова О.А. Коммерческое (торговое) право зарубежных стран : учебник для магистров / отв. ред. В. Ф. Попондопуло,

- О. А. Макарова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 525 с.
30. Проект Інноваційного кодексу України як новий етап розвитку нормотворення в інноваційній сфері: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 14 червня 2011 р. / ред. С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова, Д.В. Задихайло. — Х : «ФІНН». — 2011. — 381 с.
31. Пугинский Б. И. Научное обеспечение разработки торгового кодекса России // Актуальные проблемы коммерческого права. Вып. 3. М.: Зерцало, М. — 2007. — С. 10-15
32. Хрімлі К.О. Правове регулювання господарсько-торговельної діяльності в Україні: автореф. дис....к.ю.н: 12.00.04 / Хрімлі Катерина Олександрівна; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. - Київ, 2015. — 20с.

АНОТАЦІЯ

наукової роботи під шифром «тіло комерції»

Актуальність обраної теми полягає у тому, що процеси європейської правової інтеграції та зближення економіки правових систем світу пробуджують інтерес до чинного господарського (комерційного) законодавства передових країн світу. Розгляд кодифікованого укладу господарських (комерційних) актів з географічного та правового поля, дозволить віднайти ключові ідеї регулювання господарської діяльності України на сучасному етапі, і на цій основі спрогнозувати ефективність тих чи інших моделей нормативного регулювання відносин.

Метою дослідження постає: виявлення особливих якостей господарських (комерційних) кодифікацій; характеристика основних положень, структури, загального змісту кодексів; аналіз моделей побудови кодифікацій задля аналізу та розуміння сучасних тенденцій у світлі економічних відносин країн світу; надання пропозицій запозичення кращих зразків регуляторної політики економічних, підприємницьких відносин з огляду майбутнього процесу вдосконалення національного господарського законодавства.

Задля реалізації поставлених цілей та мети дослідження, необхідним є розв'язання комплексу **завдань**: надати правову характеристику господарських (комерційних) кодифікацій в окремих правових системах (з огляду актуальності та найбільшої впливовості на світовому просторі); визначити зміст, особливості, ключові положення господарських (комерційних) кодексів: Франції, Німеччини, Бельгії, США, комерційних кодифікованих положень в праві ісламу; встановити тенденції розвитку правового регулювання відносин в сфері господарської діяльності; розглянути питання актуальності Господарського Кодексу України у руслі світових вдосконалень.

Методи дослідження визначаються конкретними завданнями роботи. За допомогою системного методу опрацьовано структуру та окремі положення господарських (комерційних) кодексів зарубіжних країн. Порівняльно-

правовий метод було застосовано при дослідженнях комерційних кодексів більшості європейських країн.

Загальна характеристика роботи. Робота носить комплексне дослідження господарських (комерційних) кодексів світу, дослідження етичних норм комерційного права ісламу, а також сучасних напрямків вдосконалення господарського законодавства України.

Досліджено структуру, основні положення, цілі та особливості господарських (комерційних) кодексів: Франції, Німеччини, Бельгії, США. Оглядово розглянуто кодекси країн Азії та Африки, комерційні положення у праві ісламу. Розглянуто питання модернізації господарських положень у часі світових вдосконалень.

Встановлено, що комерційні кодекси зарубіжних країн, насичуючись публічно-правовими елементами, в рамках законодавчих систем окремих країн, наразі стають якісно новими модифікаціями сучасного правового простору, а Господарський кодекс України є актуальним у руслі тенденцій сучасного правового регулювання господарської діяльності. Обґрунтовано, що сфера регулювання господарських відносин розширюється із неабияким динамізмом, норми ГК України потребують осучаснення (а не ліквідації способу унормування кодексом) з огляду положень Угод про асоціацію з ЄС, та беручи кращі зразки регуляторних механізмів господарських (комерційних) кодексів Бельгії, Німеччини та Франції. У процесі модернізації господарського законодавства слід наближуватись до оптимального поєднання ринкового саморегулювання з державним регулюванням економіки.

Напрями модернізації господарського законодавства України мають вбирати сфери: адаптації господарського законодавства України до права ЄС, розвитку нормативного регулювання інноваційно-технологічного простору, розроблення та вдосконалення сфери цифрової економіки та бізнес-процесів. А тому результатом роботи стало приведення до висновку – Господарський кодекс України мусить вбирати у себе зміни та новації.

Ключові слова: господарський кодекс, комерційний кодекс, шаріат, тенденції регулювання господарської діяльності, модернізація Господарського кодексу України.

ДОДАТКИ

Додаток А

Схема 1.

«Нормативні орбіти» модернізації господарського законодавства України